

Szólánc

Megyünk a Balatonra! Szép nyár van, egy hetet Törökországban töltöttünk, most meg ráadásként kölcsön kaptunk egy kis faházat Széplakon. Alig használják, nincs is melegvíz, de a lényeg, hogy közel a strand és jó az idő. Sietve pakolunk össze, az ágyneműhuzatok be se férnek a hátizsákba, egy Ikea-szatyorba dobálom be őket a konyharuhákkal és törölközőkkel együtt.

A Déliben hosszú sor áll, az utolsó pár percben szaladunk a vágányok felé. A kijelző táblán meglepődve látom, hogy még van időnk, a siófoki vonat csak negyvenkor indul. Én meg valamiért azt hittem, félkor megy. Megkönnyebbülök, veszünk még üdítőt és szendvicset, aztán felszállunk.

Már reggel füledt meleg van, fehéren tűz be a nap az ablakon. A gyerek szemben ül, nézem a napsütésben. Villog a szeme a sötét arcában, és jól áll neki a batikolt, sárga póló. A kézművestáborban csinálta, én is kaptam egyet. Az enyém pink és narancssárga, direkt azt vettem én is föl egy hosszú indiai szoknyával, hagy örüljön.

Elindul a vonat, énekelünk valamit, mert fel vagyunk dobódva. Elég sok utas van, az ágyneműs szatyrot felteszem a poggyásztartóra, de a nagy hátizsákot nem bírom feldobni, az mellettünk marad a földön.

Jön a kalauznő. Undorodva, szándékosan megbotlik benne. Aztán elkéri a jegyünket és fennhangon belekezd:

– Há' rossz vonatra szálltál, te! Nem tudol olvasni, szerencsétlen? Neked mindegy, hogy déli vagy északi part? Mi? Meg se nézed?!

Leblokkolok a tegezéstől és elnézést kérek, mintha súlyos kihágást követtem volna el. A gyerek összeráncolt szemmel figyeli a nőt, és amint továbblép, odahajol hozzám. Suttogva kérdezi tőlem, hogy mért nem szóltam vissza. Micsoda bunkó! Vállat vonok, legyintek, nem hagyom elrontani a hangulatot.

Később a túloldaltól átül hozzánk egy lány, kezében menetrend. Azt tanácsolja, hogy Fehérváron szálljunk át. Mondom neki, hogy a kalauz is ezt mondta, aztán kinézünk egy vonatot, amire csak negyed órát kell majd várni. Olyan, mintha ő próbálná jóvátenni a kalauznő kiabálását. És tényleg, mielőtt visszaül, még odasúgja:

– Különben meg ne is törődjenek velem!

Hátradőlök, lecsukom a szemem. Valami zavaró érzésem támad, újra kinyitom. Ekkor veszem észre a férfit.

A túlsó sarokban ül az ajtónál, onnan bámul minket összehúzott szemmel, szinte pislogás nélkül. A lábamat a szemközi ülésen pihentetem, de egy idő után feszengeni kezdek, igazgatom a szoknyát, hátha felcsúszott. Aztán a meztelen talpam kezd el bizsergetően zavarni, hirtelen azt is provokálónak érzem. Szerencsére a gyerek eltereli a figyelmemet: kéri, hogy folytassuk a szóláncot.

Hosszan válaszolgatunk egymásnak, egyre jobban belejön. Az a szabály, hogy a játékban már felhasznált szót nem lehet újra bedobni. Többször próbál átverni, de figyelek. Ha rajtakapom, hangosan nevet. Közben időnként odapillantok a férfira, aki le nem veszi a szemét rólunk. Munkáskülsejű, ötvenes, kopaszodó pasas. Nagy, csontos ökle van, a csuklóján nemzeti színű gumi karkötő. Fehér inget visel és szövetnadrágot, mellette az ülésen egy műbőr munkástáska. Előredől és egyfolytában vizslat, nehéz elfelejtkezni a jelenlétéről.

Amikor Fehérvárhoz közeledünk, kiviszem a vagon előterébe a hátizsákot. Leemelem az ágyneműkkel teli szatyrot meg a gyerek kisebb hátizsákját is, kint mindent egymás mellé állítok. A második forduló után kilép utánam az ajtón és megáll szemben. Talán vécére jött. Megkérdem a gyereket, nem akar-e pisilni leszállás előtt. A férfi közelebb lép, összeugrik az arca az indulattól. Ijesztően halkán szól:

– Menjél csak vissza.

Hirtelen arra gondolok, hogy talán ott felejtettünk valamit, mert különben nem értelmezhető, amit mond. De aztán folytatja:

– Menjél csak vissza, és pucold le az ülést!

A fojtott hang egészen váratlanul átcsap pattogó kiabálásba:

– Pucold le az ülést, amire fölraktad a mocskos lábadat! Te! Hát mit képzelsz te, mi? Összekoszolod a magyar vonatot? A mocskos lábaddal, te?! Rohadt zsi-

dó cigány kurva! Menjél vissza, vagy lelöklek innét! Menjél vissza Irakba, vagy a faszom tudja, hova! Ahol kiszart az anyád, oda!

A gyerekre nézek. Az ajtónál áll és vigyorog, de lehet, hogy csak zavarában vagy ijedtében. Érzem, hogy a férfi a kalauznó ordibálásán bátorodhatott fel, az adta meg neki a jelet. Nyilván kereste, hogy kibe lehet belekötöni, aztán a hivatalos személy viselkedése megerősítette benne, hogy alsórendű állampolgárok lehetünk. Ránézek és végzetes hibát követek el. Válaszolok:

– Nem koszoltuk össze az ülést.

Állati hangon kezd üvölni, közben fenyegetően kilép felém.

– Ne pofázz vissza, rohadt zsidó cigány kurva, mer' lerúglak, meg a kölyköt is! Te, mocskos pinaszájú. Aljadék. Hát hogy mered? Hát mit képzelsz te magadról? Lebaszlak innét, hogy beledöglesz! Hát mit képzelsz?!

A gyerekre pillantok. Még mindig vigyorog, mintha rádermedt volna a mosoly az arcára, de közben folyik a könnye. Te jó ég. Sír. Egy pillantással jelzem, hogy nyugi, semmi baj. Közben a vécéajtó mellé letett üres sörösüveget nézem és méregetem a távolságot. Arra gondolok, ha a férfi közelebb lép, felkapok egyet és ütök. Aztán átfut rajtam, hogy vissza kéne menni a kocsiba, de pont elállja az utat. Egyfolytában, hörögve ordít. Az utasok közül senki nem jön ki. Se a menetrendes lány, se más. Pedig vannak odabent férfiak. Egyik se reagál, nem jön segíteni, nem akar belekeveredni.

Végül az állomáshoz közeledve csak kilép az előtérbe egy középkorú nő és megáll a bőröndjével. A férfi még mindig mondja a magáét, a gyereken látom, hogy hozzám akarna bújni, de egyszerűen nem mer elmozdulni a helyéről.

– Rohadt picna. Ilyenekkel van tele az ország, ki kéne irtani mindet. A kurva anyákat, azt, a kurva anyákat! Sok bűdös rohadék, zsidó, cigány, tetves nigger. Únió, meg mi a faszom. – A férfi nyomatékkal a padlóra köp.

A nő megelégedni látszik a műsort és odaszól:

– Most már abba lehet hagyni, jó?

Nem minket véd, csak zavarja a komfortérzetét a zaj. Szeretne nyugodtan utazni. A férfi most felé fordul, végigméri:

– Neked meg mi a kurvaisten közöd van hozzá, mi? Zsidó vagy, vagy cigány, bazdmeg, vagy mi a fasz közöd van hozzá? He?

A nő elfordítja a fejét és szimbolikusan kilép a szituációból. A férfi ismét felém fordul:

– Mer' ha nem mosod le, én belöklek a vonat alá, esküszöm! A kurva mindent! Már mindent lehet, mi?! – És kezdi elölről.

Begördülünk Székesfehérvárra. A gyerek végre oda tud lépni hozzám. Belefűrja a pólóba a fejét, csupa könny az arca. A nő leszáll, mögötte a férfi is, de még nem mozdul el a peronról, lecövekel az ajtóval szemben. Tanácstalanul körbenézek, hogy lehet-e valakitől segítséget kérni, de csak a kövér kalauznó áll távolabb és ránk se pillant. Úgy látszik, a férfi is Fehérvárig jött, most a vég-sőkig ki akarja élvezni a hatalmi a helyzetet.

Leadom a gyerekeknek a kék Ikea-táskát és megfordulok, hogy levegyem a hátizsákot is. A férfi odalép és villámgyorsan fölűgja a szatyrot. Az ágyneműk kiborulnak, egy-két konyharuha beesik a kerek közé. A gyerek szedegeti össze. Rákiabálok, hogy lépjen távolabb. Leszálok, szívdobogva kapkodom össze a maradékot. Ami beesett, azt ott hagyjuk, mert indul a vonat.

Poroszkálunk a peronon, de meg kell állnunk, mert a fiam csuklik, úgy zokog. Figyeljük, ahogy a férfi halad az állomás felé és próbálom mondogatni, hogy nincs semmi baj. Nincs semmi baj. Hogy most már elment, most már elment. Hogy nem kell vele foglalkozni, vannak ilyenek. Leülünk egy padra.

Tűz a nap, várjuk a csatlakozást. Lehetne folytatni a szőláncot, amíg meg nem jön a következő szerelvény:

B, mint *Balaton*, N, mint *ne*, E, mint *egyedül*, L, mint *lakos*, S, mint *saját*, T, mint *takarodj*, J, mint *jövő*, Ó, mint *öriz*, Z, mint *zavar*, R, mint *remény*, Ny, mint *nyugalom*, vagy nem is, legyen inkább *nyelvem* – és végül M, mint *Magyarország*.

*Blattolás**

1. Az alkonyat színei

Behavazott januári tájban, mínusz húszfokos levegőben halad a vonat Kolozsvárról Nagyvárad felé. Mindez harminc évvel ezelőtt történik, ugyanakkor most, ebben a pillanatban. Hogy mi az utazás voltaképpeni célja, és mit keresnek utasaink az egykori Pece-parti Kis-Párizsban, arról egyelőre azért nem számolhatok be, mert ezáltal a nézőpont rögtön eltávolodna a szerelvénytől, és a távolság szétfeszítené a jelen írásmű kereteit. Helyette azt próbálom kiszámítani, hányan ülhetnek a kupéban, föltéve, hogy minden ülőhely foglalt.

Kezdem Enikővel, akiről pillanatnyilag csak annyit tudok, hogy huszonöt évesnél több, és harmincnál kevesebb. Ha jól látom, vállig érő, sötétbarna haja van. Egyéb részleteket nem állapíthatok meg, minősítésekre (például annak eldöntésére, hogy csinos-e) nem vállalkozhatom, mert a kupé gyengén van megvilágítva, és az alkonyat színei, melyek odakintről, az ablakon túlról áradóan, a maguk módján hozzájárulnak a világosságához, inkább elfödik, semmint láthatóvá tennék a részleteket.

Folytatom Gyurival, aki Enikő mellett ül, és akit mostantól kellő tisztelettel Györgynek nevezek, mert azóta komoly tudós, vallástörténész lett belőle, és láttam őt már – a távoli jövőben, vagyis a közelmúltban – egy ülés napirendi pontjait ismertetni a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

Györggyel szemközt Ferit látom, helyesebben Ferencet, még helyesebben François-t, mert ő aztán a közeljövőben, vagyis a messzi múltban Franciaországba vándorolt ki, ahol minden figyelmét és erejét az áhított elfranciásodás kötötte le, olyannyira, hogy franciául ugyan nem tanult meg tökéletesen, de a nagy német filozófus, Hegel nevét néhány év múlva már úgy ejtette, hogy Ezzel. Ez a François egy ifjú félisten, vagy legalábbis Michelangelo Dávidjának és Rodin Gondolkodójának ötvözete, ez még az alkonyat színeiben is világosan látszik rajta. Azt az épp annyira magasröptűt, mint amennyire mélyenszántó bölcseleti kinyilatkoztatást, mely ebben a pillanatban hangzik a szájából, egyrészt azért nem idézhetem föl, mert jóformán egy árva szót sem értek belőle, másrészt a kinyilatkoztatásnak már egy apró töredéke is ugyanúgy szétfeszítené az írásművet, mint annak gyanúja, hogy talán bizony az ifjú félisten fog Nagyváradon előadást tartani, magasröptűt, mélyenszántót, és most hozza magával a közönséget Kolozsvárról.

Átellenben ül István, helyesebben Csongor, aki időnként elveszíti a keresztnevét, és fölvesz helyette egy másikat. Nagyon sok neve lesz már, volt már neki...

De nem! Ez így nem lesz jó! Ez így maga a megtestesült Unalom, nagy U-val. Hát mit képzelek én? Seregszemlét tartani egy vonatfülke ismeretlen utasai fölött, miközben azt sem tudhatja az olvasó, hogy érdemes-e odafigyelni rájuk? Micsoda dolog ez?

Legyen elég annyit megállapítanom, hogy a fülkében nyolc ülőhely van, és mind a nyolc foglalt. Ja igen, és hogy a fülkében hallható társalgás, legalábbis egyelőre, magyarul zajlik, noha a szerelvény a Román Szocialista Köztársaság területén halad, és az említett két nagyvárosnak is megvan a rendes hivatalos neve, melyet az olvasó nyilván ugyanolyan jól ismer, mint a szerző vagy a jelen történet bármelyik szereplője.

Vessünk inkább egy pillantást arra a szorongó arcki-fejezésre...

2. Egy késpenge

...arra a szorongó arckifejezésre, melyet az egyik fiatalember mutat, bizonyára szándéka és tudta nélkül. Ennek a fiatalembernek nem ismerem a polgári nevét; a társaság tagjai úgy szólítják, hogy Színművész. Biztosra veszem, hogy színész akar lenni, és valószínűnek tartom, hogy többszöri próbálkozás ellenére sem vették föl a pesti színművészeti főiskolára.

Amivel azt is elárultam, hogy a mi Színművészünk, akiből aztán könyvkiadó, vagy legalábbis könyvkötő lett, egy pesti fiú. És akkor már azt is elárulhatom, hogy Színművész azért szorong, mert nincs vonatjegye, jegy nélkül szállt fel a vonatra, és pesti fiú lévén el sem tudja képzelni, hogy mi fog történni, ha majd jön a román vonaton a román kalauz.

Amivel viszont azt is elárultam, hogy a François-t Nagyváradra kísérő híveknek és hódolóknak csak egy része áll kolozsváriakból, merthogy pestiek is vegyültek közéjük. Egészen pontosan ketten vannak pestiek, Színművészen kívül György. Pestiek azok, akik a pályaudvarra érve habozás nélkül elindulnak a jegypénztár felé, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy menetjegyet váltsanak, és erről alig lehet lebeszélni őket. Arra a hülye pesti kérdésre, hogy mit csinálnak majd jegy nélkül a vonaton, és mit fog szólni a kalauz, az az egyetlen értelmes válasz adható, miszerint:

– Majd meglátjátok. Blattolunk!

Ezt Zoli mondja, vagyishogy Zoltán, ő tudniillik politikus lett 1989 után, országgyűlési képviselő. Ő a Nagyváradra vonatkozó társaság utolsó hátralevő tagja, az egyetlen, akiről még nem esett szó. Ezek a naiv pestiek! Csongor is Pesten él, de ő nem számít pestinek, mert ő gimnazista korában települt át a szüleivel meg a hűgával, így tehát nem is indul ész nélkül a pénztárhoz menetjegyet váltani. Ez a Színművész azért nem vitte, nem fogja vinni semmire, mert egyfolytában szorong. A permanens szorongás állapotában dőcög a vonattal Nagyvárad felé. Pedig a fülke utasai közül senkinek sincs jegye. Ha baj lesz, akkor nemcsak és nem elsősorban Színművésznek gyűlik meg a baja a román kalauzsal.

Mint említettem, a beszélgetés a fülkében a szerep-

* A „blattolás” szó láttán ne a kártyajátéokra gondoljon az olvasó, ne is valamely ismeretlen zenemű kottából első látásra történő eljátszására, hanem vasúti utazásra. Hogy miért és miképpen függ össze a „blattolás” (ebben az értelemben erdélyi magyar tájszó) a vasúttal, az a cselekményből kiderül.

lők anyanyelvén, magyarul zajlik; illetve zajlott egészen eddig a bekezdésig, eddig a pillanatig, mostanáig. Mert most elhallgat a magyar szó, és román mondatok hallatszanak, melyekből – nyelvtudás híján – annyit sem értek, mint François iménti fejtegetéseiből, így aztán a tartalmukat sem idézhetem föl. Az olvasó nyilván azt hiszi, hogy megérkezett a kalauz, és ő beszél, talán éppen a jegyeket kéri; ám ez tévedés. A kalauz még csak a mögöttünk levő kocsi elején jár, és lassan halad előre, mert a blattolás, tárgyalással járó ügylet lévén, időigényes foglalatosság. Blattolás közben óhatatlanul föltárukoznak az emberi személyiség rejtettnek vagy elfojtottnak vélhető szektorai.

Persze, nemcsak blattolás közben.

Említettem, hogy a kupében nyolc ülőhely van, így tehát a mi hatfőnyi társaságunk mellett ott ül további két személy, két középkorú, erőteljes férfi. Két pár csizma, két kucsma, két bekecs. Amivel nemcsak a vidéki hovartartozást jelzem, hanem azt a körülményt is, hogy a vasút nem viszi túlzásba a fűtést. Most ez a két embertársunk beszélget egymással. Az egyik mondogat valamiket, a másik felelget rá. Közben kortyolgatnak is valamit; a kigőzölgésből ítélve jóféle, erős szilvapálinkát.

Most már azt is értem, hogy miről beszélnek, ugyanis Zoltán, akár egy profi szinkrontolmács, folyamatosan fordítja a dialógust. Higgadt, szenvtelen hanghordozással közli az elhangzottak tartalmát, miközben az atyafiak egyre izgatottabbak. Mint akik hergelik egymást.

A beszélgetésről beszélgetnek.

Nem a beszélgetésről mint a létmód közegéről, ahogy azt Martin Heidegger *Útban a nyelvhez* című munkája óta megszokhattuk, hanem arról, hogy a mi szereplőink – hangzik Zoltán szinkrontolmácsolásában – egy másik nyelven beszélnek. Egy idegen nyelven.

– Pedig tudnak románul is! Biztos, hogy tudnak!

– Vagy ha nem tudnak, akkor jó alaposan meg kell őket tanítani rá!

– Beleverni a fejükbe!

– A román kényeret betömik a szájukba, csak a román szót nem? Micsoda pófátlanság!

– Majd én elveszem a kedvüket attól, hogy magyarul beszéljenek!

– Fogom a bicskám, és jól megbököm... (Zoltán egy kicsit gondolkodik, mint aki egy régies vagy ritkán használatos kifejezést próbál visszaadni.)

– ...jól megbököm a kákabélű hadnagyocskát! (Ez György.)

– A papnövéndéket (ez Csongor) jól kiherélem!

– A tanítókisasszonynak (ez Enikő) jól levágom az orrát!

Ha eltekintünk a kialakult helyzettől, mely kétségkívül ijesztő (különösen a pesti vendégek számára, akik nincsenek hozzászokva az ilyesmihez), tulajdonképp érdekes megfigyelni, milyennek látnak minket *ők* vagy *azok*; hogyan veszik észre csalhatatlan pillantással a bennünk lappangó tanítókisasszonyt vagy papnövéndéket. Az ilyesmitől kétségkívül gazdagodik az önismertet. Kíváncsi vagyok, miképp neveznék meg, milyen szavakkal írják körül François-t vagy éppenséggel Zoltánt, aki pontosan és szabatosan fordít; illetve fordított eddig a pillanatig, mostanáig. Mert az egyik atyafi most hirtelen dalra fakad, a másik pedig csatlakozik hozzá; és azt a népdalt vagy balladaféleséget, melyet énekelnek, Zoltán már nem fordítja. Úgyhogy fogalmam sincs, miféle meg-

jelölést találnának a társaság többi tagjára, és azt Zoltán hogyan fordítaná.

Míg ők énekelnek, György hadarva magyaráz, és veszi elő a piros útlevelét az öt „ablak”-kal. A helsinki megállapodásról meg az emberi jogokról magyaráz. Meg hogy ő azért nem tud románul, mert Pesten született, és most jár először Romániában. Nem úgy mondja, hogy „Romániában”, hanem úgy, hogy „a román állam területén”. Szeret körültekintően fogalmazni. És az a nyomatékos kérése, hogy amit most mondott, azt Zoltán fordítsa le.

Csakhogy ez a kérés nem fog teljesülni, mert ebben a szempillantásban mégiscsak előkerül egy kés. Egy jó nagy kés. Megvillan a pengéje.

Na jó, nem villan meg. Már csak azért sem, mert a világítás majdnem olyan gyenge, mint a fűtés.

Továbbá nem is olyan hallatlanul nagy az a kés. Inkább csak közepes.

Még csak nem is közepes. A közepesnél valamivel kisebb. József Attila szép szavát idézve: kis kés, de jó kés.

A fülkében megdermed az amúgy is hideg levegő. Ez már csakugyan komoly dolog! Most mi lesz?

Hát én megmondom, hogy mi lesz. A következő vagy a következő utáni pillanatban azt vesszük észre...

3. Most már tényleg jön a kalauz

...azt vesszük észre, hogy a jóember a késsel együtt kényeret és szalonnát is előszedett a táskájából. A táskát a térdére fekteti, fátokat vagdal. Komótosan rágja, nyeli őket. Mint aki elfeledkezett róla, hogy magyar szavak és magyarul beszélő románok is vannak a világon.

Most már jöhet a kalauz. És íme, jön a kalauz, nyitja a kupé ajtaját.

Zoltán mond neki valamit. A kalauznak a szeme se rebben. Int neki, hogy jöjjön ki vele a folyosóra. A majdani országgyűlési képviselő szól, hogy mindenki adjon tíz lejt vagy lejet, ahogy jobban tetszik, azzal feláll és utanamegy a kalauznak.

Nálam szerencsésebb írók egy-egy letűnt korszak legfényesebb emlékeit idézhetik föl. Régi megyebálok-ról, régi bölényvadászatokról, régi nemesi birtokfoglalásokról írhatnak nagyszabású, tágas lélegzetű műveket. Kénytelen vagyok belátni, hogy amikor egy régi erdélyi blattolásról írok, ráadásul a mindenkori pesti jövevény szemszögéből, akkor Mickiewicznek vagy báró Kemény Zsigmondnak semmilyen tekintetben sem léphetek a nyomába, de még a vonaton játszódoó bűnügyi regények szerzőivel sem vehetem föl a versenyt. Akkor már inkább, amint végigtekintek a vasúti vonatkozású történetek halmozán, *A bolgár kalauz*-t író Kosztolányi Dezsőt választom bátorító példaképemül. Dezső műzsája, adj erőt az alább leírandó jelenethez!

Először is azt veszem észre, miközben odamegyek hozzájuk, hogy a kalauz igen barátságosan beszél, mármint Zoltánhoz; tudniillik rajtam úgy néz keresztül, mintha ott sem volnék. Erre pedig az lehet a magyarázat, hogy nem is vagyok ott, nem vagyok jelen ebben a jelen idejű, kattogó, döcögő valóságban. A kalauznak gyönyörű wiplafogai vannak: színezüstnek látszó alsó és felső fogor villog a szájában, amint beszél, beszél, beszél. Már rég nem a vonatjegy helyetti baksisról van szó, az üzleti

tárgyaláson egy-kettőre túljutottak. A kalauz fényképeket vesz elő (nem valami jegyzetfüzetből vagy mappából, mint Kosztolányinál, hanem a belső zsebéből), magyaráz, mutogat. Zoltán időnként helyeslően vagy bátorítóan közbeszól, máskor hitetlenkedő hanghordozással tesz fel rövid kérdéseket.

Jön egy utas, egy városiasan öltözött asszony; valamit kifogásol vagy kérdez, a kalauz pedig foghegyről, kellenül válaszol. Csöppet sem örül, hogy kizökkentették a mondanivalójából. Valósággal taszigálja, hessegeti az asszonyt, hogy menjen vissza oda, ahonnan jött. A maga részéről ő is visszatér a saját elbeszélői pozíciójához. Ott folytatja ahol az imént félbehagyta, és továbbmeséli szerteágazó, izgalmas részletekben bővelkedő történetét. Most már egy sűrűn teleírt papirost is előszed, széthajtogatja, és kezébe adja Zoltánnak, aki közelebb lép az egyik olyan villanykörtéhez, mely történetesen világít.

Zoltán – ellentétben velem, aki ott sem vagyok – minden szót pontosan megért. Ő olyan jól elsajátította az állam hivatalos nyelvét, hogy annak szakzsargonjait, népies fordulatait, régies vagy ritkán előforduló kifejezéseit is megbízhatóan ismeri. Ő az, aki a vendéglátó-ipari egységben azért fizeti ki a szomszédja féldecijét is, mert jobb lenne minél hamarabb megszabadulni attól az igen kevés pénztől, ami még van neki. Ő az, aki beugrik egy pillanatra a trafikba egy doboz cigarettáért, majd pedig másfél óráig kérleli a trafikosnőt, hogy fogadja őt örökbe, vagy inkább menjen hozzá feleségül. Most is van nála cigaretta. Kínálja a kalauzt, akit egyre jobban felizgat, felkavar saját elbeszélése.

Mindketten rágyújtanak.

Ákár egy rózsás arcú ifjú angyal egy barokkos felhőgomolyból, úgy szól ki Zoltán a füstből, amikor tömören összefoglalja a kalauz esetét:

– A fiának a felesége és a lányának a férje túl sok időt töltött együtt. Összeszúrték a levegőt, és elszöktek Bukarestbe. A fiának van most egy új élettársa, aki azonban az összes kerestetiket elkölti mindenféle haszontalanságra, ami a boltokban kapható, úgymint párnahuzatra és csövázás hátizsákra.

Nem állítom, hogy egy világ omlott össze bennem, de azért egy kissé csalódottan tologatom előre-hátra nézőpontomat a hideg cigarettafüstben. Milyen fenségesnek és titokzatosnak rémlett a kalauz még csak egy perccel ezelőtt is! Őszes hajával, ragyogó wiplafogaival úgy tátozott, akár egy hatalmas markológép, mely sziklákat képes kimozdítani a helyéből! És most, hogy a hűségese tolmács jóvoltából megismerhettem bánatát és örömét (ez utóbbi pedig abból fakad, hogy van a háza mögött egy kis szőlője, és tavaly ősszel jó volt a termés), egyszerre csak hogy elszürkült, mennyire jelentéktelenné zsugorodott! Most már nemhogy sziklatömböket nem tudna megmozdítani a fogsorával, de még azzal az egérével sem boldogulna, mely riadtan cikázik a padlón, bakancsorrok és cipősarvak között.

A kalauz elmondja, hogy ezen a vonaton bizony patkányok is vannak.

Ezt már folyamatosan tolmácsolja Zoltán, persze nem az én kedvemért, hanem Színművészre való tekintettel, aki az imént kijött a folyosóra cigarettázni. Már a kalauz gyermekeinek történetét is az ő számára foglalta össze.

– Különböző helyeken jutnak fel a vonatra a patkányok – magyarázza a kalauz –, és amikor felszáll egy új csa-

pat, felveszi a harcot a már ott levők ellen. És nem babra megy a játék, de nem ám! Ilyenkor, útközben csendesül viselik magukat, meghúzódnak; de amikor a szerelvény üresen áll vagy sötétedés után a nyílt pályán vesztegel, olyankor van ám sikoly meg visítás! Az összes banda háborúja zajlik az összes többi ellen! Képzeljük csak el, amint két marosludasi patkány átharapja egy aranyosgyéresi patkány torkát!

Mielőtt azonban elképzelnénk akár a vérfagyasztó jelenetet, akár csupán a két kisvárost, Ludst és Câmpia Turzii-t, a kalauz eltapossa...

4. Egy sokszereplős angol reneszánsz dráma

...a kalauz eltapossa a padlóra ejtett csikket és továbbindul blattolni. Elvégre ez az ő legfőbb megélhetési forrása. Zoltán elmagyarázza Színművésznek, miért hasznos a blattolás. Hasznos a kalauznak, mert ily módon kiegészíti silány fizetését. Hasznos az utazóközönségnek, mert jóval kevesebbet fizet a személyszállításért, mint amennyit a menetjegyért kellene. Hasznos a vasútnak, mert az eladott jegyek alapján kevesebb utassal kalkulál, mint amennyien ténylegesen utaznak; emiatt kevesebb vonatot indít, mint amennyi kellene, ezáltal pedig üzemanyagot és üzemeltetési költséget takarít meg. És végül hasznos a blattolás az egész népgazdaságnak, mert az embereket mozgásra, utazgatásra, hazánk jobb megismerésére ösztönzi, ezáltal pedig fokozódik a dolgozók teljesítménye.

Erre Színművész azt feleli, hogy ő az eddig kiállott izgalmak után, mintegy a feszültség levezetése végett szívesen előadna itt helyben, a vonat folyosóján egy sokszereplős angol reneszánsz drámát. És hogy ő ezt a színművet kívülről tudja, teljes terjedelmében, angolul is, meg Szabó Magda fordításában is. És hogy ő adná elő az összes szerepet egymaga: ő lenne a két balfácán bérgyilkos (merthogy róluk szól a dráma, ez is a címe: *Gyilkosok a ködben*), ő lenne az áldozat, egy gazdag és hiszékeny férj, ő lenne a hűlen asszony, és ő lenne az asszony szeretője is, aki a bérgyilkosokat felfogadja. Ez mindössze öt szerep, nem is olyan sok. Ja, és ő lenne az áldozat jogi képviselője is, egy kancelláriai ügyvéd, és ő lenne az esküdtsek elnöke és további tizenegy tagja egy személyben.

Ő, Színművész arra volna kíváncsi, hogy mit szól Zoltán ehhez a ragyogó ötlethez?

Mielőtt azonban Zoltán bármit szólhatna, Színművész már el is kezdi szavalni a komor tanulságokkal szolgáló dráma prologusát. És hogy az olvasó ne unatkozzék, máris ugrunk egy jó nagyot a cselekményben: most tartunk a meghíusult mérgezésnél, amikor az Arden nevű fajankó földbirtokos arra hivatkozva, hogy nemrégiben jóllakott egyik cimborájának asztalánál, nem hajlandó fogyasztani a mérgezett pástétomból, melyet felesége tálat föl neki. Színművész éles, visító hangon szavalja az asszony, egy bizonyos Alice szövegét, a pergő drámai jambusokat, az ötösöket és hatodfeleket, önkéntelenül is Enikő hanghordozását utánözva; Arden szerepét pedig brummogva adja elő. Aztán beállít a gaz csábító, akit Mosbie-nak hívnak; az ő hangja teli van rőfögéssel és szuszogással, mintha pillanatonként elélvén a gonosz nő pusztá közelségétől is.

Csak ekkor néz körül Színművész, és ekkor veszi észre, hogy közönség is van ám. Fejkendős asszonyok, falusias

vagy városias küllemű férfiak bámulják a vonatszínházat. Egyikük még pénzt is akar Színművész kezébe nyomni. Mint aki beléptidíjat fizet. Zsúfolásig tele van a nézőtérre vált folyosóvég és átjáró. Éppen Csucsánál járunk, Ady Endre és Octavian Goga közös hajlékának tájékán, egy-két percre meg is áll a vonat. Színművész megened magának egy olyasféle idétlen szójátékot, amilyet csak a fiatal kor tesz némileg megbocsáthatóvá. Kijelenti tudniillik: ha itt van Csucsá, akkor következék a szomorújáték *csucsá* (rövid u-val), vagyis az a jelenet, melynek során a két bérgyilkos hosszasan tapogatózik a sűrű ködben, keresve Ardent, az áldozatot. Színművész az egyik pillanatban szélesre terpeszti a lábát, jelezve, hogy ő Gazjankó, akinek lábszárai közt átkúszik a másik bűnöző, Telizsák. Aztán a következő pillanatban végigkúszik a köpésekkel és csikkokkal díszített, sáros vonatpadlón, jelezve, hogy ő Telizsák, és fölébe magasodik, bár ő nem veszi észre, az előző mondatban említett Gazjankó.

Színművész megkettőződött, ő most egyszerre két személy – ha ugyan szabad beszámolnom hirtelen támadt érzéseiről egy téli vonatkozás kapcsán –, és mindkettője egy-egy élesre fent kést szorongat a kezében, dőfésre készen. Mint amilyet használt az a szalonnázó, pálinkázó atyafi is, aki társával együtt most szállt le Csucsán. Annyi különbséggel, hogy a Gazjankó és Telizsák markában szorongatott kések, noha rendkívül élesre vannak fenne, szabad szemmel nem láthatók.

Ahogy Telizsák átkúszik Gazjankó lába közt, ahogyan Gazjankó átbocsátja lába közt Telizsákot, olyan ez, mint a világrajövetel. Egyszerre szülés és születés. Mit számít ehhez képest, hogy a két bérgyilkos nadrágja és kabátja egy kissé...

5. Gondok az emlékezettel. Sínen vagyunk!

...egy kissé bemocskolódik? Most már egy kissé kényelmesebben is elhelyezkedhetünk a fülkében: nyolc ülés jut hat személyre, új felszálló egyelőre nem jelentkezik. François elcsöndesedett; élvezzi a hódolatot, a feléje áradó dicsőséget. Enikő megkérdezi Színművésztől:

– És te találtad ki ezt az egészet? Ezt mind-mind, úgy, ahogy van, te költötted?

Merthogy ő is ott állt az alkalmi nézőközönség tömegében. Az imént mondhattam vagy mutathattam volna, hogy a közönségben van egy nő, aki nem visel fejkendőt, ez volt Enikő. Most gyorsan pótlom a mulasztást, ha még nem késő. Színművész csak ennyit mond:

– Én egy névtelen szerző vagyok!

Márpedig a *Gyilkosok a ködben* egy névtelen szerző munkája, aki, az imént elhangzott kijelentés értelmében, akár Színművész is lehetne vagy lehetett volna. Ő ugyan említette, hogy a drámát Szabó Magda fordította angolból, de egyrészt ezt a kijelentést Enikő már elfelejtette, merthogy ő roppant feledékeny, másrészt Színművész nem is mondott igazat, hiszen a drámát valójában nem Szabó Magda fordította, hanem Somlyó György.

– És akkor te ezt az egészet fejből tudod tartani?

Így záporoznak Enikő kérdései.

– Nem zuhan ki a fejedből?

– Te meg tudsz jegyezni mindent, amit akarsz?

– Te mindenre emlékszel, amit fel akarsz idézni?

– Neked ilyen nagy rend van a fejedben?

György, aki már ebben a zsenge életkorában is latinos műveltségű ember, közbeveti, hogy az ókori szónoklattani munkákban szép számmal fordulnak elő memóriaserkentő gyakorlatok, mindenekelőtt Quintilianusnál, de a Herenniusnak ajánlott retorikai műben is, melyet egy bizonyos Cornificiusnak szokás tulajdonítani.

Enikő azonban vajmi kevés érdeklődést mutat Cornificius iránt.

– Merthogy én semmire sem tudok visszaemlékezni!

Aztán arról beszél, hogy milyen jó találmány a neutronbomba. Ellentétben a hagyományos bombákkal, ez csak az embereket pusztítja el; a gyönyörű műemlék épületeket, berendezési tárgyakat, szobrokat, festményeket épségben hagyja. Jók az emberi kéz alkotásai, gonosz csupán az ember maga.

Az utazás kolozsvári résztvevői már ismerik Enikő történetét, sokszor hallották, sokféleképpen. Tudják, miért nem képes emlékezni. A pestiek persze még nem. Enikő szerelmes volt egy férfiba, a szülők azonban különféle okokból semmi szín alatt nem egyeztek bele, hogy férjhez menjen az illetőhöz, de még abba sem, hogy huzamosabb időre hozzá költözzön, sőt még abba sem, hogy bármiféle kapcsolatot vagy érintkezést fenntartsen vele. Enikő pedig nem fogadott szót, megszegte a tilalmat, és így végül a helyzet annyira elmérgesedett, hogy a szülők orvosilag kivizsgáltatták és betegnek nyilvánították gyermeküket, majd pedig bezáratták egy kellően távoli helyre, a jászvásári (Iași-i) pszichiátriára, mindaddig, amíg a károsnak ítélt szenvedély fel nem számolódik.

Csakhogy a szenvedéllyel együtt felszámolódik az emlékezőtehetség is!

Enikő mutatja, milyen a jászvásári elektrosokk. Már nem emlékszik, hány elektrosokkot kapott a jászoknál, de az biztos, hogy sokat, nagyon sokat.

– Szétcincálták az agyamat! – mondja félig büszkén, félig sajnálva önmagát.

Azt persze, hogy milyen a jászvásári elektrosokk, csak a pestieknek érdemes megmutatni, mert a kolozsváriak már kívülről tudják. Ők már tanfolyamot nyithatnának Enikő jászvásári sokkjából.

György egy kicsit szellemeskedik:

– A sokkból is megárt a jó!

Könnyen teheti: nem neki mutatja Enikő a kezelési eljárást, hanem Csongornak, aki blattolás tekintetében nem számít pestinek, ám az elektrosokk szempontjából igen, tudniillik Enikő szomorú esetét ő sem ismeri.

Enikő valamilyen oknál fogva csak úgy tudja megmutatni a jászvásári elektrosokkot egy férfinak, ha az ölébe ül. Ennélfogva ott ül Csongor ölében, ki van fordulva a szeme, és a szája sarkából folyik a nyál. Ő már nem emlékszik semmire, de a nyála még emlékszik.

Ekkor azonban François ajkait az alábbi rövid kinyilatkoztatás hagyja el:

– Az adottság bírálata nem adottság!

Lelkes hangulat, bizakodó derűtség fogja el a fülkében tartózkodókat. Elvégre sínen vagyunk, nyilegyenes pályán robozunk...

6. Kontroll

...robogunk a nagyváradi vasútállomás, valamint a világtörténelem vége felé! Ezenkívül a jászvásári elektro-sokk is velünk van seregestül, és kiapadni nem akaróan folydogál az emlékezni tudó nyál.

Most viszont ismét megjelenik a fülke ajtajában a kalauz! Gondterheltnék látszik. Mint akinek lelkiifurdalása van. Mint aki tett egy ígéretet, és most rádöbben, hogy nem tudja beváltani. Nem olyan hosszasan és derűsen beszél, mint az utazás elején; most rövid és szaggatott mondatokat, mondatgaluskákat formál, én pedig ebből a galuskahalmazból egyetlen szót, egyetlen szót különítek el, mint régi jó ismerőst. Ez pedig úgy hangzik, hogy: kontroll.

Zoltán, a tolmácsunk elmagyarázza, hogy jön a kontroll, mindjárt itt lesz a kontroll. A kontroll az a hatósági vagy hivatali személy, aki ellenőzi az utasokat, hogy van-e jegyük, egyszersmind ellenőrzi a kalauzt is, hogy nem hagyja-e magát az úgynevezett „blattolás” bevett szokása által megvesztegetni.

Színművészen újjáéled az iménti kétségbeesés, hogy mit fognak most csinálni jegy nélkül a vonaton, és mit fog szólni a kontroll. Zoltán sok jóindulattal és egészen kevés, derűs lenézéssel tekint rá, miközben így felel:

– Majd meglátjátok. Blattolunk.

Tovább tárgyal a kalauzzal, majd kijelenti, hogy mindenki adjon tíz lejt vagy lejet, ahogy jobban tetszik, mert azt majd a kalauz továbbadja a kontrollnak. Miután a kalauz távozik a pénzzel, Zoltán elmagyarázza, miért hasznos intézmény a kontroll. Hasznos az utasoknak, mert biztonságban érezhetik magukat. Hasznos a kalauznak, mert rugalmasságra, éberségre és munkafegyelemre szoktatja. A kontroll egyfajta szakmai továbbképzés a kalauzra nézve. Hasznos magának a kontrollnak, mert kevés munkával busás jövedelemhez jut, és végül, hasznos az államnak is, mert a kontroll révén az állampolgárok kölcsönös felügyeletének szövődése még sűrűbbre szövődik, mint eddig volt.

És tényleg: ebben a pillanatban elhalad a fülke mellett a kalauz, a nyomában pedig ott lépeget a kontroll. Mosolyog, integet; értésünkre adja, hogy minden a legnagyobb rendben. Meredek süvegével olyan benyomást kelt, mint egy püspök, aki futó látogatást tesz egy Isten háta mögötti plébánián.

Mellesleg arról is hadd tegyek említést, hogy hátulról haladnak előre, a vonat végéből a mozdony felé. De már mennek is tovább, és így bizonyosságát adják a többi utas előtt is annak, hogy a kalauz folyamatos ellenőrzés alatt áll, és hogy a blattolás szerfölött hasznos intézmény.

Miután a kalauz és a kontroll kívül került látóterünkön, François azt indítványozza...

7. Szuprakontroll

...azt indítványozza, hogy a blattolás mellett meg kellene honosítani, legalábbis az erdélyi vonatokon, a Dél-Afrikai Köztársaságban már jól bevált apartheid-rendszer is. Ennek az lenne a lényege, legalábbis Erdélyben, hogy külön vasúti kocsikban utaznának azok, akik nem olvasták Platón műveit, vagyis a nagy néger többség, és külön kocsik volnának fenntartva azoknak, akik

már megismerkedtek Platón műveivel, vagyis a fehér kisebbség számára.

A pestiek fel vannak háborodva. Ki vannak kelve magukból. Hogy ez rasszizmus! És cinizmus! Mi a demokrácia hívei vagyunk, és az emberi egyenlőség magasztos eszméjét még egy röpke tréfa erejéig sem hagyjuk megcsúfolni!

François nem érti a magyarországi vendégek felzúdulását. Elmagyarázza, hogy egyszer például, amikor a hajnali órákban utazott Bánffyhunyadra, ahová franciata-nárnak van kihelyezve az egyik líceumba, és végigdőlt az ülésen, hogy egy kicsit még alhasson, egy kőműves vagy egy bútorgyári dolgozó se szó, se beszéd, egyszerűen ráült az ő fejére. Namármost, ha ezt a kőművest vagy bútorgyári dolgozót négernek nyilvánítaná a milícia, akkor külön kocsiban utazna, és nem ülhetne rá egy olyan kiművelt emberfőre, egy fehér ember fejére, melyben ott vannak elraktározva Platón összes művei.

A pesti fiúk őrjöngenek. Ezt az impertinenciát! Ezt az arroganciát! Ezt a gőgöt!

Persze csak a leendő vallástörténész őrjöng szívvel-lélekkel, mert Színművész inkább csak eljártssa az őrjöngő szerepét, Csongor pedig olyan lanyhán és higgadtan őrjöng, hogy az nem is nevezhető valódi őrjöngésnek.

François pedig magyarázza tovább az erdélyi vasúti apartheid-rendszer lényegét. A tervzet szerint mindenki négernek születik, ennyiben tehát nem csorbulna az állampolgári egyenlőség. Aztán pedig Platón műveinek olvasása fokozatosan kifehéritené a kisebbséget. Aki olvasta a *Gorgiasz*-t, az 33 százalékban fehér. Aki *A lakomá*-t és a *Protagórasz*-t, esetleg a *Timaiosz*-t is, az már 45 százalékban. Aki olvasta *Az állam* első három könyvét...

Ebben a pillanatban ismét jön a kalauz és a kontroll. Utóbbinak időközben lehervadt az arcáról a vidámság. Mint akit büntudat mardos! Most már nem integet, nem látszik püspöknek. Még a süvege is mintha behorpadt vagy ellaposodott volna.

És ami a legfurcsább: megint hátulról mennek előre, a vonat végéből a mozdony felé!

Hogyan lehet kétszer egymás után ugyanabban az irányban végighaladni egy robogó vasúti szerelvényen?

Hirtelenjében két lehetséges magyarázat jut eszembe. Az egyik az, hogy a vonat nem a valóságos térben robog, hanem a mágikus realizmus terében, és ott az ilyen tüne-mények minden további nélkül elképzelhetők. Az is lehetséges, hogy a szerelvény valójában olyasformán van összetekerve, mint a Möbius-szalag, és a kalauz meg a kontroll végtelenített vándorútjukat járják a vasúti folyosókon, amíg csak a Bölcsesség emanációja ki nem szabadítja lélek-lángocsáikat az anyagi test börtönéből. A másik lehetséges magyarázat az, hogy a szerelvény nem is robog, vagy legalábbis az előbb még nem robogott, mert egy vagy két percre megállt az Élesd (Aleşd) nevű kisváros állomásán, a kalauz és a kontroll pedig elől leszállt, majd hátul ismét fölszállt, csak én ezt – bevallom – nem vettem észre.

De ha így van is: vajon miért ragadtatták magukat erre a hebehurgyaságra?

Talán bizony valaki, egy harmadik személy ott állt a vonat végénél, és magához intette őket!

De a meddő töprengés helyett inkább hallgassuk, mit beszél a kalauz!

Azt mondja ő, és azt tolmácsolja Zoltán, hogy jön

a szuprakontroll, mindjárt itt lesz a szuprakontroll! A szuprakontroll az a hatósági vagy hivatali személy, aki ellenőrzi a kontrollt, hogy az megfelelően ellenőrzi-e a kalauzt, hogy az megfelelően ellenőrzi-e az utasokat, hogy azoknak van-e érvényes menetjegyük. Zoltán nem várja meg, hogy elhangozzék a kérdés, hogy mit fog szólni a szuprakontroll, és mit fogunk csinálni jegy nélkül a vonaton, válaszol a kimondatlan kérdésre is:

– Majd meglátjátok. Blattolunk.

A kalauz megint mond valamit, és közben rázza a fejét. Zoltán ezt úgy fordítja, hogy a szuprakontroll esetében nem lesz elég a fejenkénti tíz lej, most már kétszer annyi kell, úgyhogy mindenki adjon húsz lejt vagy lejet, ahogy jobban tetszik, mert azt a kalauz majd továbbadja a kontrollnak, az pedig a szuprakontrollnak.

És lássunk csodát! Mihelyt összegyűlik a pénz, a kontroll egy szempillantás alatt visszaváltozik püspökké! Ismét mosolyog és integet, süvege pedig olyan meredek és méltóságteljes, mint egy gótikus katedrális.

Zoltán pedig elmagyarázza, miért hasznos intézmény a szuprakontroll. Hasznos az utasoknak, mert...

Közben elhalad a fülke mellett a kalauz. Nyomában ott lépeget a kontroll, aki mosolyog és integet, mint egy püspök. Az ő nyomában pedig ott vonul a szuprakontroll, akit már csak az Apokalipszis lovasaihoz tudok hasonlítani, annak ellenére, hogy vasúti dolgozó lévén, természetesen

paripája nélkül – ha szabad így fogalmaznom, gyalogszerrel – járja végig lineáris birodalmát, a szerelvényt. Jól észrevehetően csücsörít a szájával. Füttyent, mint a Halál, aki egy németországi Mester, és a füttyszóval magához láncolja csöppnyi halottait.

A pestiek azt mondják, hogy a blattolás őket a kártyára emlékezteti, és nemcsak azért, mert verni kell a blattot, hanem azért is, mert itt is van kontra, rekontra, szubkontra és így tovább. Mi lesz akkor, ha a fülke ajtajában egyszerre csak megjelenik a fedáksári (egybeírva, kisbetűvel), annak mennyi pénzt kell adni majd?

Zoltán elmagyarázza, hogy most már nem jön semmiféle fedáksári, mert ez itt Mezőtelegd (Tileagd), mindjárt bent leszünk Váradon. Most már nincs idő még egyszer végigblattolni a szerelvényt. Nem van idő.

Úgyhogy én, az elbeszélői nézőpont elbúcsúszom az olvasótól. Akármennyire nem van idő, mégiscsak szeretnék időt hagyni utasainknak, hogy nyugodt körülmények között készülődjenek a leszálláshoz. Nem van lezárás, nem van befejezés, legfeljebb csak megérkezés van, de az sem az én megérkezésem. Én, attól tartok, ma este már nem jutok el Nagyváradra, és velem együtt az olvasók túlnyomó többsége sem.

A blattoló szerelvény maga mögött hagyja Mezőteleget, míg az elbeszélői nézőpont magára marad a gyéren megvilágított, mínusz húsz fokos, harminc évvel ezelőtti jelenben.

Martos Márton fotója

SZEPESI ATTILA

Álmomban kék, zöld vonatok

Álmomban kék, zöld vonatok,
ez vörös, amaz lila, sárga,
átrobognak az éjszakán
Ofirból Thulén-túli tájra.

Eldorádó? Elízium?
Föld alatta, égbolt felette.
Lakatlan völgy, tevék se járnak,
nincs aki újra felfedezze:

magányos, horgadt utazó,
régen kihalt nyelven beszélő,
romokra ráhabzó vadonban
csodaleső, éhkoppon élő...

A völgyek betemetve rég,
tűnő utak és utazások,
köd-ülte ormon városok,
csavargások, útrahívások.

Álmomban kék, zöld vonatok
nekivágnak az éjszakának.
Conrad Gessner csodái hívnak,
szimurg: ember-fejú madárhad,

s akikről a Physiologus
írt, napgyík – vakon lép a pusztán,
keselyű, ötszáz éves főnix,
unikornis, hangyaoroszlán...

Merre bolyongtam, nem tudom,
az ösvényt többé nem találom,
egybeforr múlt meg a jövő,
kopár mindennap, éberálom.

A Fudzsjáma ködben áll,
Jeruzsálemre hó pilinkél,
Varsó felett füst gomolyog,
üszkös fákat cibál a vak szél.

Moszkvában kornyadt lobogók,
dob buffog és gyászkürt rivall,
Vityebszkben zöld hegedűszónál
Fiske táncot rop Zálival.

Drezdában, romtemplom tövén
lobog hét kormos gyertyaszál,
Velencében maszkák tolongnak,
harsog muzsikás karnevál.

Felhőbe bújt a Machu-Pichu,
fölötte kannibál madárhad,
a városfalak csonkjai
fáradt-arany visszfényben állnak.

Hogy jártam-e itt, nem tudom,
merre kószáltam, elfeledtem.
Kővadonban? zajló vizen?
vadak-bolyongta rengetegben?

Álmomban kék, zöld vonatok,
nekivágnak a vakvilágnak,
ismeretlen földek felé
robognak, titkos Indiáknak.

Irányuk kelet? napnyugat?
Érces füttyük se hallani...
Ibér földön égő zsiráfot
pingál a habókos Dalí.

Murmanszkban, tágas tereken
csonka fenyőfák kornyadoznak,
Malmöben, a jég-kásás dokkon
halbúzzal elegyül a dohszag.

Rilke Prágában kóborol,
rubin szeme befele lát s
szembe kószál vele a Gólem,
imbolygó léptü óriás.

Wimbledon, nyirkos Teniszország
didereg Vízöntő havában,
Helsinki fölött hattyu száll,
a kopár fákon varjú-bál van.

Gall-földről fekete lovak
vágatnak napkelet iránt,
csillognak jégsipkás csúcsok
Engadinban, hol Nietzsche járt.

Szólít a kormos éjszaka,
muzsikával, pille havakkal,
de nincsen hová elutazni
fogyó hittel, hűlő szavakkal.

Álmomban kék, zöld vonatok,
nincsen rajtuk kerék, se kémény,
anyagtalan suhannak át
fogyó emlékek végvidékén.

Hívhat a holdas Ararát,
didergető Lappónia,
jegesmackók bolyongta tél,
Csecsenföld száz ija-fia.

Hellasz zezugos útjai,
horgas-orrú crna-gorácok,
imát zengő müezzinek,
görbe szablyával szkipetárok,

s hol balgához bölcsen beszél
Ganésa meg a Lótusz-szutra,
és várja szent vizeivel
Gangesz-anyácska, Brahmaputra.

Tenger torony, hófedte bérc,
egyik sem egészen való –
Ülők, háttal az évszakoknak,
szempillámra szítál a hó.

Szilágyi Zoltán fotója

HUGO WILLIAMS

Szellemvonat

Alagút nyelt el, cukrot szopogattunk,
harmadosztályú vagonok
sötét ablakain
bámultunk ki, a könnyeinken át,
tudtuk, az állomáson
JADS vár majd
tollal és névsorral kezében.

Most az éj hosszú alagútja
a gondolatokat és arcokat
magukra veri vissza.
Milyen távol nézünk, mennyire régre,
ahogy itt ülünk mozdulatlanul
a sötét vonaton,
a sajátunk mellett robogva.

Imreh András fordítása

Minyó Szert Lili fotója

LOUIS MACNEICE

Csillag-bámuló

Negyvenkét éve (ha másnak nem, nekem
A szám is jelent valamit) ragyogó csillagos éjjel
Üresen kongott a vonat, nem volt folyosó sem,
Hát föl-le rohantam, s a ritka látványt kéjjel
Kergettem, a túrhetetlen fénnel
Égbe ütött lukakat, mert izgatott egyrészt latin
Nevük, másrészt meg tanultam, milyen
Messze vannak, hogy a fényük is nyilván rég el-
Hagyta őket (egy részüket), mire lettem én.

S most megjegyzem: az a fény, amelyik
Akkor hagyta el épp – egy részüket –
Negyvenkét éve, nem ér már ide,
Hogy elkaphassam, az a fény, ha meg
Is érkezett, azt látja majd, hogy itt
Már nem él senki se,
Ki éjjel vonatokban föl-le futna,
Rá csodálkozna számokba gabalyodva.

Mesterházi Mónika fordítása

Martos Márton fotója

Martos Márton fotója

GUILLAUME MÉTAYER

Vonat

Kizuhan a vonatból
mint szél sodorta levél,
vagy mint egy alvajáró
akit elnyelt az éjszaka:
mondata végére
azóta rakja pontjait.

És telik az idő, mert az idő telik, süt a nap,
a nap fényévek óta süt
Szürke vonalak siklanak a síkon.

Ki hallotta az összegyűrt éjt
ropogni a láb alatt?
Ki követi szemmel az öklöket,
mint köveket az éjszakában?
Nincs külvilág, csak ez a kislány,
fej fej mellett velünk,
légtorna az ablakban.

Imreh András fordítása

MICHAEL LONGLEY

Kusett

Feleségem, fiam, lányom, más-más polcokon:
A guruló szoba családi kriptabolt.
Alusznak már, álmuk megáll, elindul,
Zötyög hosszú koporsóm, a felső kusett.
Vakvágányra vontattak: évszázadokba telik,
Míg ismeretlen tájakra roboghatunk.
Épp csak villan a fény, karkötők koccannak,
És a torinói idős hölgy maga mögött hagy
Morzsát, ásványvizes palackot,
Helyét egy ifjabb hölgy foglalja el,
Éppen négyezer éve láttuk Fiesolében,
Az arcát most sem fedí föl, lába előtt
Macskája hever tetőtől talpig gyolcsban.

Mesterházi Mónika fordítása

Szamódy Zsolt fotója

G. ISTVÁN LÁSZLÓ

Vasúti oltár

Többször végigjártam egy száguldó
vonat összes kocsját. A cigarettabűz
beitta magát a műbőr pórusaiba.
A köpésen másodszer már nem csúsztam
el. Szotyolamagok a hamutartó mellett
kiszórva. A külső ablakon a kosz
fekete csipkái, mindenütt koromszigetek.
Helyet nem kerestem. Tudtam, hogy ez egy
vonat. Nekem vonaton nincs helyem.

•

A hurokvágányon, mint eltűnő
bányából fölrkező csille, áll
egy kocsi. A vasbak hidegen
fogja útját. Megnyugodhat.
Nincs az elágazásig visszafelé
út, leparkolt itt. De a szemafor
mindig pirosat jelez az áthaladóknak.

•

Minden éjjel azt álmodom, hogy
vonat vagyok. Nincs olyan este,
hogy ne a zakatolás merítene
el. Ugy harapok a párnámba, hogy
érezem a talpfák illatát meg a
sínt, amin nyújtózkodni kell. Feltört
lándzsafű az orrlyukamba szúr,
nő bennem a tempó, minden éjjel
egyre hajszoltabb az út. A mozdony
acélján dől a víz, akkora munka
a sötétségtől a fényig
feküdnöm magam. Sosincs állomás,
csak ahogy a folyó érzi, mi a víz,
a vonatsodrásnak ára van.

Szamódy Zsolt fotója